

Biesbosch 600 jaar?

Lezing 11 december 2021 in Ons Dorpshuys in Drimmelen

Louis van Suijlekom

Beste aanwezigen

Dit jaar 2021 is er provinciaal, regionaal en lokaal aandacht besteed aan het feit dat het 600 jaar geleden is dat de Biesbosch is ontstaan. Maar is dit wel zo?

Er doen prachtige verhalen de ronde over de ontstaansgeschiedenis van de Biesbosch.

Het gebied zou in de nacht van 18 op 19 november 1421 tijdens de 2e Sint Elisabethsvloed ontstaan zijn. Er was al een eerdere Sint Elisabethsvloed in 1404 geweest.

Er zouden in één nacht tijd 100 duizend mensen verdronken zijn en 72 dorpen weggespoeld. Tot deze plaatsen behoren bijvoorbeeld ook plaatsen die helemaal niet in het gebied van de huidige Biesbosch lagen. Strijen, Maasdam en Lederambacht lagen echt niet in de Biesbosch maar in de huidige Hoekse Waard.

Ten zuiden van de Middeleeuwse Maas zou het gaan om plaatsen als Standhazen, Drimmelen, Almonde, Dubbelmonde, Twintighoeven, Wieldrecht, Weede en Broek.

Bekend is het verhaal over een kindje in een wieg en een kat midden op de woeste binnensee dat op miraculeuze wijze gered werd en terecht kwam in Kinderdijk of Dordrecht. De baby zou Beatrijs geheten hebben en had ook nog een ketting met bloedkoralen om. Bij de overstroming was er een westenwind. Dus is het onbegrijpelijk dat een kindje in een wieg tegen wind en stroming in Dordrecht kon aanspoelen.

Volgens overlevering drong het water in 1421 tot aan het Trapkeshuis in Made door. Dit huis stond aan de noordkant van Made. Het verhaal gaat dat dit huis ringen in de gevel had waar schippers hun boot konden aanleggen.

Het verhaal van 72 dorpen in die in de Biesbosch zouden hebben gelegen is dus niet waar.

Veel aannemelijker is dat er een 20 tal dorpjes zijn verdwenen en slechts een of twee duizend mensen verdronken. Uit een recent onderzoek zou mogen blijken dat er maar een 10tal mensen verdronken zijn.

Men begon kort na 1421 al om de dijken te herstellen.

In 1424 kwam de 3^e Sint Elisabethsvloed en de herstelde dijken bezweken op nieuw door het water.

Omdat het Graafschap Holland toen in een burger oorlog verwickeld was, de Hoekse en Kabeljauwse twistten, bleven pogingen tot herstel van de schade uit.

De dijk van de Grote Waard, die van Geertruidenberg via Hooge en Lage Zwaluwe naar Strijen en Maasdam liep, bezweek bij Broek. Geleidelijk aan verdween de dijk tussen Lage Zwaluwe en Strijen. Het dijkgat veranderde in het Hollands Diep.

Ongeveer een eeuw na de watersnoodramp van 1421 zouden er torenspitsen van de verdronken dorpen boven het water uitsteken. Ook dit moet een fabeltje geweest zijn. Uit archeologische vondsten is gebleken dat de stenen van huizen en kerken zoveel mogelijk werden afgebroken en hergebruikt. Men haalde tot aan het grondwater weg wat men kon gebruiken. Twee kerkklokken van

de kerk van Wioldrecht en het doopvont werden aan de grote kerk in Dordrecht geschonken. Het klooster Eemstein, ten noorden van de Maas gelegen, werd in 1435 verplaatst naar Kijfhoek. Het zou dus goed kunnen zijn dat vroeger huizen in Lage Zwaluwe, Hooge Zwaluwe en Oud Drimmelen gebouwd zijn met bouwmaterialen afkomstig uit verdronken dorpen.

Het water van de dijkdoorbraak vond zich een weg in de lagere delen van de Grote Waard. Tussen Lage Zwaluwe en Drimmelen bezweek een heel gebied geleidelijk aan in de golven. Een vroegere zalmsteek ten zuiden van polder Den Bol heette niet voor niets Dronckenoord. Tussen Lage Zwaluwe en het huidige Drimmelen ontstonden inbraakgeulen en eilandjes. Hier ontstond een op de Biesbosch gelijkend landschap. Eigenlijk hoorde het gewoon bij de Biesbosch. Het Lorregat, de huidige Zwaluwse Haven, de Vloedspuij, Het Gat van de Ham en het Gat van de Koekoek zijn kreken die geleidelijk ontstonden als gevolg van de St. Elisabethsvloeden en de afzetting van klei en zand er na.

De Dordrechtseweg, een oude weg tussen Den Hout en de rivier de Maas onder Dubbelmonde, verdween ten noorden van Drimmelen in de golven. In het natuurgebied De Worp is hier nog een stukje van deze weg over.

Twee veenbulten bij Drimmelen, de Worp en de Heele Moer vielen niet of nauwelijks ten prooi aan het water. Hier bleef een dikke laag turf of moer in de grond liggen. De structuur van kleine percelen in het natuurgebied De Worp bleven lang intact. Die op de Heele Moer verdwenen tijdens de ruilverkaveling.

In het huidige 4^e Drimmelen is de Put een relict uit 1421-1424. De Oude haven van het dorp was oorspronkelijk een inbraakgeul.

Vanaf de Drimmelense Put liepen 2 geulen naar het zuiden. De ene liep langs de huidige Sluizeweg tot de hoge gronden bij Made. Vanaf deze geul splitste zich een kleinere zijtak af het Nachtgaalsvaartje dat tot aan de Kerkvaart kwam.

De andere tak, gehinderd door de bult van de Heele Moer, boog af in zuidwestelijke richting en maakte contact met de oude Drimmelense Vaart nu de Breede Vaart.

Dit water liep tot aan de grens met Hooge Zwaluwe.

Onder invloed van het getij werden de vaarten van Drimmelen bochtiger. Eeuwen lang stonden de vaarten in open verbinding en was er getij. Dat er een ongehinderde verbinding was mag wel blijken uit een voorval aan het begin van de 17de eeuw toen op een stuk land langs de vaart bij Oud Drimmelen een karkas van een zeehond gevonden werd. De eigenaar van het land kreeg een boete omdat hij dit niet onmiddellijk had opgeruimd.

Dat wat nu polderwegen zijn tussen Made en Drimmelen en Oud Drimmelen waren vroeger waterlopen. De Koekoekweg heette vroeger de Zandvaart en was een waterloop met aan de Madese kant een klein haventje. Bij vloed konden schippers bijna tot aan Made komen.

Steeds meer ging het water zich meester maken van de polder de Groote Zuid-Hollandse Waard. In 1428 was er al een groot meer ontstaan dat de Amer genoemd werd. De rivieren de Maas en de Donge maakten contact met dit meer. Zo kon nog jaren gezegd worden dat Drimmelen vroeger placht te leggen "op die Mase".

Op de noordwestpunt van De Worp lag dus het 2^e Drimmelen met een kerk en een molen. Later bevond zich hier de zalmsteek Kerkenhoek of ook wel Drimmelense hoek genaamd.

Het werd te gevaarlijk om aan dit meer de Amer te blijven wonen.

De parochiekerk van Drimmelen zou in 1427 reeds buiten gebruik zijn. Het 2^e dorp Drimmelen werd verlaten en men verhuisde naar het veilige zuiden.

Omstreeks 1450 verrees een nieuwe St. Sebastiaanskerk in wat nu Oud Drimmelen genoemd wordt maar oorspronkelijk Nieuw Drimmelen heette. Eerst woonde men nabij de kerk aan de Kerkvaart. Later is men aan de Westvaart, later het Vaartje geheten, gaan wonen.

Rond 1500 telde dit 3^e Drimmelen meer dan 80 woningen. Ter vergelijking Hooge en Lage Zwaluwe hadden toen samen 60 woningen. Hoe dit te rijmen valt met de overlevering dat de inwoners van Dubbelmonde naar deze twee dorpen gevlucht zouden zijn? Of het zou moeten zijn dat rond 1421 Hooge en Lage Zwaluwe nog niet erg groot waren.

Het dorp Standhazen verdween na de watersnoodramp en werd niet hersteld. Het lag tussen het huidige dorp Drimmelen en de stad Geertruidenberg. De toponiemen de Oude Akkers en de Nieuwe Akkers hebben iets te maken met dit verdwenen dorp. Bij het graven van de Nieuwe Jachthaven in 1968 werden nog resten van bebouwing gevonden. Het huidige Amertakkanaal doorsnijdt de St. Jooststraat, de hoofdstraat van Standhazen. De kapel van dit dorp lag iets ten oosten van dit kanaal.

De naam Gat van de Kerksloot in de Biesbosch zou te maken hebben met het verdronken dorp Almonde dat net ten noorden van de huidige rivier de Amer moet hebben gelegen. Het dorp werd nooit meer opgebouwd of verplaatst. Een klein gedeelte van het grondgebied van het ambacht Almonde bleef gespaard. Het gaat om onder meer de Ribsche Polder en de Dode Zijde of de Kleine Ribben. Deze werden later bij Drimmelen gevoegd.

In of net ten zuiden van de Amer, ter hoogte van de Zwaluwse sluis, moet het 2^e dorp Dubbelmonde hebben gelegen. Een oud poldertje met de naam Kerkenland zou hier mee te maken kunnen hebben. Het dorp werd nooit meer hersteld. De parochiekerk werd verplaatst naar Hooge Zwaluwe.

Als je over het Beverpad van Drimmelen naar Lage Zwaluwe fietst, kun je je haast niet voorstellen dat je langs plekken komt waar eerst de dorpen Drimmelen en Dubbelmonde hebben gelegen.

En als je bij Lage Zwaluwe aan het Hollands Diep staat kun je je haast niet voorstellen dat daar ergens het dorp Twintighoeven moet hebben gelegen. Ook dit dorp is na de watersnoodramp verlaten. De Beversluisplaten in de Dordtse Biesbosch behoorden tot dit dorp. Het vroegere veer van Lage Zwaluwe naar het Prinsenvaar of Nieuwe Veer op het eiland van Dordrecht heette het Twintighoevense veer.

Tijdens een treinritje tussen Lage Zwaluwe en Dordrecht moet je je realiseren dat je op plekken komt waar plaatsen als Wioldrecht, Wolbrandtskerke en Tiesselingskerke hebben gelegen.

De 2 Sint Elisabethsvloeden hebben ongetwijfeld hun sporen achter gelaten. Maar men ging na de ramp voortvarend te werk om de dijken weer provisorisch te dichten. We kunnen dus niet zeggen dat het dit jaar precies 600 jaar geleden is dat de Biesbosch is ontstaan.

Heemkundekring Made en Drimmelen heeft dit voorjaar door middel van een fietstocht stilgestaan bij het feit dat 600 jaar geleden het gebied ten zuiden van de huidige rivier de Amer door het water sterk veranderd is. Met behulp van een map met losse kaarten is er informatie over het gebied

tussen Lage Zwaluwe en Drimmelen. In een reis door de tijd wordt beschreven hoe dit gebied is ontstaan en in de loop van jaren is veranderd. Het geheel is opgesierd met enkele afbeeldingen van oude kaarten van dit gebied.

Er zijn nog enkele mappen verkrijgbaar.

Ik dank u voor uw aandacht en wens jullie nog een fijne wandeling toe.